

IV. ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Видюк А. В.,
студентка 4 курсу ОР «Бакалавр»
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:
О. П. Кучинська, доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правосуддя юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК 343.224.1

ГАРАНТІЇ ПРАВ МАЛОЛІТНІХ І НЕПОВНОЛІТНІХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ДОПИТУ

Актуальність теми дослідження обумовлена залученням значної кількості неповнолітніх до сфери кримінального судочинства, де їхні права можуть бути порушені внаслідок недобросовісного або непрофесійного здійснення представниками органів правосуддя своїх повноважень.

Метою статті є дослідження процесуальних прав та гарантій малолітніх і неповнолітніх учасників кримінального провадження під час допиту і розроблення на підставі їх аналізу пропозицій щодо вдосконалення цих процесуальних прав та гарантій, враховуючи вікові особливості неповнолітніх і малолітніх.

Проаналізовано міжнародні договори, стороною яких є держава Україна, в яких закріплено додаткові гарантії дотримання прав неповнолітніх у сфері кримінального судочинства, здійснено аналіз норм чинного КПК, які встановлюють спеціальні правила допиту неповнолітніх, а також розроблено обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення відповідних положень КПК.

У результаті наукового дослідження встановлено, що процесуальні гарантії неповнолітнього під час допиту не повинні поширюватись на осіб, які не досягли 18-річного віку, але які набули повної цивільної дієздатності, зроблено висновок про необхідність уточнення процесуального становища педагога, психолога, лікаря, які беруть участь у допиті неповнолітнього, та спеціалізації слідчих, прокурорів, що здійснюють кримінальне провадження щодо неповнолітніх.

Пропонується уточнити процесуальний статус і встановити вимоги щодо психолога, педагога та лікаря, які беруть участь у допиті неповнолітніх, а також удосконалити положення чинного законодавства України, які регламентують процесуальний статус спеціально уповноважених слідчих, прокурорів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх тощо.

Доводиться необхідність подальшої імплементація норм міжнародного права у національне законодавство України у сфері ювенальної юстиції, в т.ч. імплементація відповідних положень Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства з метою забезпечення ефективного здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Ключові слова: малолітній, неповнолітній свідок, потерпілий, підозрюваний, педагог, лікар, психолог, процесуальні гарантії, допит.

Аналіз статистичних даних свідчить про збереження тенденції до зростання кількості кримінальних проваджень за участю неповнолітніх осіб. Так, у 2014 р. учасниками судового розгляду у кримінальному провадженні було 16,3 тис. неповнолітніх осіб, у 2015 р. – 14,1 тис. та 16,1 тис. у 2016 р. Кількість засуджених неповнолітніх осіб у 2014 р. становила 4,9 тис., у 2015 р. – 4,6 тис. та у 2016 р. – 3,5 тис. або 4,6% від загальної кількості усіх засуджених. Протягом 2014 р. потерпілими від кримінальних правопорушень було визнано 5 тис. неповнолітніх осіб, у 2015 р. – 7 тис., у 2016 р. – 7,2 тис. або 1,6% від загальної кількості потерпілих¹. Для малолітньої і неповнолітньої особи, зважаючи на її вікові особливості, участь у кримінальному провадженні є психотравмуючою ситуацією. Крім того, неповнолітні ще не можуть повною мірою самостійно реалізувати і захищати свої права та інтереси, бути активними суб'єктами кримінальних процесуальних відносин. Такі учасники кримінального провадження потребують підвищеної охорони їхніх прав і законних інтересів з боку держави. Тому існують відповідні гарантії прав та інтересів неповнолітніх у кримінальному провадженні.

Однак, у зв'язку з часто недобросовісною та непрофесійною роботою органів досудового розслідування можливість допущення порушення процесуальних прав малолітнього та неповнолітнього значно зростає. На сьогоднішній день доводиться констатувати, що якість забезпечення прав та інтересів неповноліт-

нього у кримінальному провадженні залишається низькою. З іншого боку, в ході будь-якого кримінального провадження може виникнути необхідність детально з'ясувати всі обставини кримінального правопорушення, які можуть бути відомі, зокрема неповнолітньому, а найбільш ефективним засобом отримання такої інформації є допит. Саме остання слідча (розшукова) дія є найбільш розповсюдженою щодо неповнолітніх і під час її проведення допускається велика кількість процесуальних порушень.² Останнє й зумовлює потребу в аналізі й осмисленні наявних і розробці нових процесуальних гарантій дотримання прав неповнолітніх під час допиту.

Зазначене й зумовлює актуальність теми цього дослідження, його теоретичну та практичну значущість.

Вивчення наукової літератури показало, що дослідженням питань, пов'язаних з особливостями допиту малолітньої або неповнолітньої особи у кримінальному провадженні, активно займалися такі вчені, як В.П. Бахін, В.К. Весельський, А.Ф. Волобуєв, А.Є. Голубов, О.М. Крукевич, В.В. Романюк, В.С. Комарков, В.О. Коновалова, О.О. Кочура, С.В. Кузнецова, О.Ю. Лань, Г.І. Пичкальова, М.А. Погорецький, Н.Ш. Сафін, М.О. Селіванова, О.М. Сербулов, Д.Б. Сергєєва, О.Б. Соловійов, О.С. Старенький, В.Ю. Шепітько, Д.О. Шингарьов та інші, роботи яких і стали методологічним підґрунтям для написання цієї наукової статті. Але в умовах постійного внесення змін до чинного КПК України, розвитку судової практи-

¹ О Крукевич, 'Здійснення правосуддя у кримінальному провадженні за участю неповнолітніх осіб' (авто-реф дис наук юрид наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка 2017) 20.

² В Романюк, 'Деякі особливості допиту неповнолітніх підозрюваних у кримінальному провадженні' (2016) 4 (63) Право і безпека 82.

ки, необхідності виконання Україною взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань окремі теоретичні питання потребують перегляду й приведення у відповідність до нових умов здійснення кримінального провадження.

Метою статті є дослідження процесуальних прав і гарантій малолітніх та неповнолітніх свідків, підозрюваних, обвинувачених, потерпілих під час допиту і розроблення на підставі їх аналізу пропозицій щодо вдосконалення процесуальних механізмів дотримання їх процесуальних прав, враховуючи їх вікові особливості, що повинно призвести до уникнення завдання шкоди неповнолітнім особам внаслідок застосування до них правової процедури допиту, що, своєю чергою, надасть можливість підвищити якість правосуддя не тільки щодо неповнолітніх, а й в цілому.

Як і будь-яка слідча (розшукова) дія, допит характеризується низкою сутнісних ознак¹, які відмежовують його від інших процесуальних дій. Змістом допиту є отримання та фіксація в установленій кримінальним процесуальним законом формі показань, в яких містяться дані, що мають значення для прийняття правильного рішення в кримінальному провадженні. Допит є не тільки ефективною і найпоширенішою, але і у всіх випадках ще й необхідною або обов'язковою слідчою (розшуковою) дією. Без допитів жодне кримінальне провадження обійтися не може².

Дана слідча (розшукова) дія, що проводиться із малолітніми і неповнолітніми, має свої особливості, особливо це стосується гарантій прав особи у кримінальному провадженні. Також

особливості допиту малолітньої та неповнолітньої особи пов'язані з наявністю специфічних рис психології дитячого, підліткового, юнацького періодів розвитку.

Малолітньою особою згідно з п. 11 ч. 1 ст. 3 КПК є дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, а неповнолітньою – малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК)³.

На сьогоднішній день більшість науковців вважають, що ст. 226 КПК застосовується до осіб, які не досягли 18-річного віку, але вже набули повну цивільну дієздатність відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦК) (у разі реєстрації шлюбу – ст. 34 ЦК, під час роботи за трудовим договором – ст. 35 ЦК тощо), оскільки сам КПК не встановлює ніяких винятків, однак, на нашу думку, така позиція не відповідає національному законодавству України, частиною якого відповідно до ч. 2 ст. 9 Конституції України є міжнародні договори України, з огляду на наступне.

Міжнародне право оперує терміном «дитина», не використовує поняття «неповнолітня особа» та не виокремлює з їх переліку малолітніх. Водночас з положень ст. 1 Конвенції ООН про права дитини, ратифікованої постановою ВР УРСР № 789-ХІІ від 27 лютого 1991 р., відповідно до якої дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше (в розумінні українського законодавства – не набула повної процесуальної дієздатності внаслідок реєстрації шлюбу, народження дитини чи

¹ М. Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі (Арсіс, ЛТД 2007) 393; М. Погорецький, 'Слідчі дії: поняття і класифікація' (2008) 1 Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ 142–148; Д. Сергеева, 'Поняття та види слідчих (розшукових) дій за чинним КПК України' (2013) 11 Право України. 183; Д. Сергеева, О. Старенький, 'Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення поняття' (2017) 1 Вісник кримінального судочинства 84–86; О. Старенький, Кримінальні процесуальні гарантії захисника як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні: теорія та практика (Алерта 2016) 130–132.

² А. Молдован, С. Мельник, Кримінальний процес України (Центр учбової літератури 2013) 86.

³ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> дата звернення 01.03.2018.

за рішенням суду набула повної дієздатності), впливає, що надане Конвенцією визначення терміна «дитина» є аналогічним вжитому у вітчизняному праві поняттю «неповнолітня особа».

З огляду на викладене, керуючись нормами вітчизняного та міжнародних договорів, положення ст. 226 КПК України не поширюються на особу, яка хоча й не досягла вісімнадцятирічного віку, але внаслідок настання певних юридичних фактів (реєстрації шлюбу, народження дитини, надання за рішенням суду повної дієздатності) набула повної процесуальної дієздатності, тобто здатності своїми діями набувати, самостійно здійснювати права і виконувати обов'язки, розпоряджатися належними їй правами та нести відповідальність за свої діяння. Якщо вік особи невідомий або виникають сумніви, що свідок чи потерпілий є повнолітнім, то має бути проведена експертиза щодо встановлення віку особи, яка підлягає допиту як свідок чи потерпілий.

Варто зазначити, що стандартний мінімум, який стосується здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, закріплено в «Пекінських правилах» 1985 р. В основу цих правил покладено засади Загальної декларації прав людини (1948). Відмітна особливість «Пекінських правил» полягає в тому, що саме в них головні акценти розставлено на вирішенні питань щодо створення гідних умов життя й виховання дітей і підлітків, що є головним засобом профілактики злочинності неповнолітніх. «Пекінські правила» містять у собі основні положення про неповнолітніх, про вчинені ними правопорушення, кримінальну відповідальність і покарання. У цьому документі знаходить своє відображення й концепція судового захисту прав і законних інтересів неповнолітнього, який є учасником кримінального провадження¹. Гарантії прав неповнолітніх в кримінальному провадженні передбачено й в інших міжнародно-правових

актах. Наприклад, відповідно до ст. 12 Конвенції ООН про права дитини дитина має право бути заслуханою в ході будь-якого судового розгляду, що стосується її безпосередньо, або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства. Ще одним міжнародним документом, який передбачає певні правила допиту неповнолітніх, є Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Цією Конвенцією передбачено, зокрема, наступне: 1) проведення опитувань дитини особою, спеціально підготовленою для цих цілей; 2) проведення всіх опитувань дитини одними й тими самими особами, якщо це можливо та де це доцільно; 3) якомога меншої кількості опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження; 4) можливості супроводження дитини її законним представником або, де це доцільно, дорослим, якого вона сама вибирає, якщо стосовно цієї особи не буде винесено мотивованого рішення про інше².

Допит неповнолітнього у кримінальному провадженні відповідно до чинного КПК здійснюється у загальному порядку за правилами ст. 224 КПК, однак з певними особливостями. Першою такою особливістю є те, що допит малолітнього або неповнолітнього проводиться обов'язково в присутності:

а) законного представника (одного із батьків (усиновлювачів), а в разі їх відсутності – опікунів чи піклувальників, інших повнолітніх близьких родичів чи членів сім'ї, або представника органів опіки і піклування, установи та організації, під опікою чи піклуванням яких перебуває малолітній чи неповнолітній);

б) педагога чи психолога. Слід відразу зазначити, що з приводу процесуального становища педагога та психолога думки науковців розділились. Одні

¹ В Романюк, 'Деякі особливості допиту неповнолітніх підозрюваних у кримінальному провадженні' (2016) 4 (63) Право і безпека 82.

² Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25.10.2007 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_927> дата звернення 01.03.2018.

вважають, що законодавець не розкриває у достатньому обсязі процесуальне становище педагога (психолога) під час допиту неповнолітнього і вважають їх самостійними учасниками кримінального провадження. Інші зазначають, що психолог і педагог при допиті неповнолітнього мають статус спеціаліста, а, отже, їхнє процесуальне становище визначається ст. 71 КПК України. Також КПК України не визначає жодних вимог до психолога чи педагога, не встановлює необхідності наявності стажу роботи, відповідної спеціальної освіти чи взаємних відносин із неповнолітньою особою, яка допитується. У наукових колах припускається, що слідчий має право запросити будь-якого педагога чи психолога. Однак, як показує практика, якщо неповнолітній навчається в освітньому закладі, то в цьому закладі є педагог, який повинен його знати, саме його і варто запросити на допит. В інших випадках, коли неповнолітній ніде не навчається, доречніше буде запросити його колишнього педагога або психолога, який коли-небудь підтримував із підлітком контакт. Щодо вибору між педагогом і психологом перевагу, як нам здається, у разі, якщо неповнолітній є учнем навчального закладу, треба віддавати тому педагогу, з яким у дитини є контакт, а у разі відсутності довіри – психологу. Завдяки дотриманню цієї умови можна встановити психологічний контакт, забезпечити доброзичливу атмосферу під час допиту й досягти кращого результату кримінального провадження¹. Також, на нашу думку, не слід ігнорувати необхідність практичного досвіду та профільної освіти для педагога чи психолога, який залучається до проведення допиту неповнолітнього. Наприклад, щодо психолога, то слід запрошувати спеціаліста, який володіє знаннями в галузі дитячої та юнацької психології.

в) у разі необхідності – лікаря. Лікар залучається для проведення допиту малолітнього (неповнолітнього) свідка чи потерпілого, якщо за наслідками вчиненого кримінального правопорушення, свідком (потерпілим) якого він був, у останнього виникли тимчасові розлади психічної діяльності чи фізичні розлади здоров'я. Слушною є думка О. М. Попова, який вважає, що у допиті неповнолітнього підозрюваного, визнаного розумово відсталим, необхідно передбачити обов'язкову участь лікаря-психіатра, оскільки саме лікар, а не педагог чи психолог, є спеціалістом з патології в розумовому розвитку². Що ж до правового становища лікаря у кримінальному процесі, то можна стверджувати, що його процесуальний статус є аналогічним процесуальному статусу педагога або психолога.

Керівна роль при проведенні слідчих (розшукових) дій, у тому числі й під час проведення допиту за участю неповнолітніх, належить слідчому, прокурору, які безпосередньо провадять зазначену процесуальну дію. Решта присутніх лише з їх дозволу можуть ставити питання допитуваному. Доцільно заздалегідь встановити порядок, при якому допитуваний може відповідати на запитання представника, педагогів або законних представників неповнолітнього тільки після того, як їх запитання будуть повторені слідчим і він запропонує неповнолітньому дати показання. Право ставити питання неповнолітньому доцільно надати учасникам слідчої (розшукової) дії лише після її завершення. Причому, слідчий має право відвести ці запитання, але зобов'язаний занести їх до протоколу³.

Варто зазначити, що допит як слідча (розшукова) дія проводиться спеціально уповноваженим слідчим. Такий висновок, за справедливим твердженням Д. Б. Сергєєвої та О. С. Старенького, ви-

¹ В Романюк, 'Деякі особливості допиту неповнолітніх підозрюваних у кримінальному провадженні' (2016) 4 (63) Право і безпека 83.

² А Попов, Правоведение. Производство по делам о преступлениях несовершеннолетних (Красноярск, СибГТУ, 2004) 45.

³ Ю Грошевий, В Тацій, О Капліна та ін., Кримінальний процес (Право 2013) 374.

пливає з ч. 2 ст. 484 КПК України, зокрема кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх¹. Спільним Наказом МВС та ГПУ «Щодо вдосконалення взаємодії з питань додержання прав та інтересів неповнолітніх у кримінальному провадженні» від 09 серпня 2013 р. № 79/867 передбачено, що кримінальне провадження щодо неповнолітніх здійснюється спеціально уповноваженим слідчим зі стажем слідчої роботи не менше трьох років. Водночас, як слушно вказують вчені, що чинний КПК України не закріплює відповідних вимог щодо спеціалізації прокурорів як процесуальних керівників у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. Проте, п. 8.1 Наказу ГПУ «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» від 06 грудня 2014 р. № 16 гн передбачено, що процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх доручати прокурорам, на яких покладено обов'язок захисту прав і свобод дітей: 1) у кримінальних провадженнях щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, – упродовж доби з моменту визначення слідчого (групи слідчих), який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх; 2) у кримінальних провадженнях стосовно осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, – з моменту встановлення особи. Враховуючи те, що засада законності

вимагає, щоб закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, відповідали КПК України (ч. 3 ст. 9 КПК України), Д. Б. Сергєєва та О. С. Старенький цілком слушно пропонують перше речення частини другої ст. 484 КПК України викласти у такій редакції: «Кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх, і прокурором, який спеціально уповноважений на здійснення процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх»². Ця ідея також узгоджується із вимогою Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, відповідно до якої проведення опитувань дитини повинно здійснюватись особою, спеціально підготовленою для цих цілей.

У кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях не може бути проведений за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним.

Особливості допиту малолітніх і неповнолітніх проявляються також у місці та тривалості допиту. Допит неповнолітнього може проводитися і за місцем навчання, роботи, мешкання, а також у службовому кабінеті слідчого. Остаточний вибір місця залежить від конкретних обставин і віку неповнолітнього. Неповнолітній підозрюваний допитується

¹ Д. Сергєєва, О. Старенький, 'Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення поняття' (2017) 1 Вісник кримінального судочинства 85.

² Д. Сергєєва, О. Старенький, 'Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення поняття' (2017) 1 Вісник кримінального судочинства 85–86.

у кімнаті слідчого або в СІЗО. Відповідно до КПК України (ст. 226) час допиту неповнолітньої особи обмежується, тобто слідчий не має права продовжувати цю процесуальну дію понад одну годину без перерви. Загальна тривалість допиту не може перевищувати двох годин на день.

Порядок проведення допиту неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого законодавець визначив як такий, що здійснюється згідно з правилами, передбаченими КПК України, у присутності захисника (ч. 1 ст. 490 КПК України). При цьому законодавець не врахував специфіку розвитку неповнолітнього та положення Рішення Європейського суду з прав людини від 15 червня 2011 року у справі «S. C. проти Сполученого Королівства», у якому сформульовано вимоги до допиту неповнолітньої особи. На нашу думку, під час досудового розслідування слідчий, прокурор, слідчий суддя мають пояснювати неповнолітньому підозрюваному (обвинуваченому) проведення слідчих (розшукових) дій (в тому числі й допит) на зрозумілій йому мові, в тому числі, по можливості, уникати використання складних мовних конструкцій із положень чинного законодавства, нагадувати захиснику та законному представникові неповнолітнього про їх обов'язок пояснювати неповнолітньому кожену дію, забезпечуючи тим самим право неповнолітнього на ефективну участь у кримінальному провадженні. На цих положеннях також акцентує увагу Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у п. 9 листа від 18 липня 2013 р. «Про деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх».

Таким чином, законодавство правої держави повинно враховувати реальні відмінності між особами і різницю їх правових можливостей. Особливості фізичного, розумового і психічного розвитку неповнолітніх, неможливість повною мірою самостійно захищати свої права

і законні інтереси тощо обумовлюють наявність у кримінальному процесуальному законодавстві низки гарантій.

Серед гарантій участі неповнолітнього у кримінальному провадженні під час проведення допиту слід виділити наступні: проводиться спеціально уповноваженими слідчими, прокурорами; у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях не може бути проведений за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним; проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря, які наділяються обов'язком бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання; не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день; особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання тощо. Однак, слід зазначити, що ці гарантії, передбачені ст.ст. 226–227 КПК, не поширюються на осіб, які не досягли 18-річного віку, але набули повну цивільну дієздатність. Такий висновок узгоджується із міжнародним законодавством у сфері захисту прав неповнолітніх.

Разом з тим ці гарантії відображені у чинному КПК не завжди вдало, без належного уточнення всіх деталей, які необхідно враховувати при конструюванні таких важливих правових норм. Зокрема, необхідно уточнити процесуальний статус і встановити вимоги щодо психолога, педагога та лікаря, які беруть участь у допиті неповно-

літніх, а також удосконалити положення чинного законодавства України, які регламентують процесуальний статус спеціально уповноважених слідчих, прокурорів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх тощо. Також необхідним є подальша імплементація

норм міжнародного права у національне законодавство України у сфері ювенальної юстиції, в т.ч. імплементація відповідних положень Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

REFERENCE LIST

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedural Code of Ukraine] Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> data zvernennia: 03.03.2018 (in Ukrainian).
2. Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhyst ditei vid seksualnoi eksploatatsii ta seksualnoho nasytstva [Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse] konventsiiia, mizhnarodnyi dokument vid 25.10.2007 Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_927> data zvernennia: 03.03.2018 (in Ukrainian).

BIBLIOGRAPHY

BOOKS

3. Pohoretskyi M, Funktsionalne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi [Functional Purpose of Operative-Investigative Activity in the Criminal Process] (Arsis, LTD2007) 576 (in Ukrainian).
4. Starenkyi O, Kryminalni protsesualni harantii zakhysnyka yak subiekta dokazuvannia u dosudovomu rozsliduvanni: teoriia ta praktyka [Criminal procedural guarantees of defender as a subject of proof in the pre-trial investigation: theory and practice] (Alerta 2016) 336 (in Ukrainian).
5. Moldovan A, Melnik S, Kryminalnyi protses Ukrainy [The criminal process of Ukraine] (Tsentr uchbovoi literatury 2013) 368 (in Ukrainian).
6. Popov A, Pravovedeniye. Proizvodstvo po delam o prestupleniyakh nesovershennoletnikh: ucheb. posobiye dlya studentov vsekh spets. i vsekh form obucheniya. Kn. 1 [Jurisprudence. Proceedings in cases of crimes of minors: Textbook. allowance for students of all special. and all forms of education. Book. 1.] (2004) SibGTU124 (in Russian).
7. Groshevyi Y, Tasiya V, Kaplina O ta inshi, Kryminalnyi protses: pidruchnyk [Criminal process: a textbook] (Pravo 2013) 824 (in Ukrainian).

THE DISSERTATION AUTHOR'S ABSTRACT

8. Krukevych O, 'Zdiisnennia pravosuddia u kryminalnomu provadzhenni za uchastiu nepovnitnikh osib' [Enforcement of justice in criminal proceedings with the participation of minors] (avtorief dys kand yur nauk, Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka 2017) (in Ukrainian).

ARTICLES

9. Romaniuk V, 'Deiaki osoblyvosti dopytu nepovnitnoho pidozriuvanoho u kryminalnomu provadzhenni' [Some features of interrogation of a minor suspect within criminal proceedings] (2016) 4 Pravo i Bezpeka 81–85 (in Ukrainian).
10. Pohoretskyi M, 'Slidchi dii: poniattia i klasyfikatsiia' [Investigative actions: concept and classification] (2008) 1 Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav 142–148 (in Ukrainian).
11. Serhieieva D, 'Poniattia ta vydy slidchykh (rozshukovykh) dii za chynnym KPK Ukrainy' [Concepts and types of investigative (search) actions under the current CPC of Ukraine] (2013) 11 Pravo Ukrainy 180–188 (in Ukrainian).
12. Serhieieva D, Starenkyi O, 'Slidchi (rozshukovi) dii yak zasoby otrymannia dokaziv u kryminalnykh provadzhenniakh shchodo nepovnitnikh: do vyznachennia poniattia' [Investigators (search) acts as a means of obtaining evidence in criminal proceedings for juveniles: to definition of the concept] (2017) 1 Visnyk kryminalnoho sudochynstva 81–89 (in Ukrainian).

Vidyuk A. Guarantees of the rights of minors in criminal proceedings during interrogation

The urgency of the topic of research is predetermined by involvement of a significant number of minors in the field of criminal justice, where their rights may be violated as a result of unfair or unprofessional exercise of their powers by representatives of the judiciary.

The purpose of the article is to study the procedural rights and guarantees of minors in criminal proceedings during interrogation and to develop, on the basis of their analysis, proposals for the improvement of these procedural rights and guarantees, taking into account the age-old features of minors.

The article analyzes the international treaties to which the state of Ukraine is a party, which establishes additional guarantees of the observance of the rights of minors in the field of criminal justice, analyzed the norms of the current CPC, which establishes special rules for interrogation of minors, and developed reasonable proposals in order to improve the relevant provisions of the CPC.

As a result of scientific research, it has been established that the procedural guarantees of a minor during interrogation should not extend to persons who have not attained the age of 18 but who have acquired full civil capacity, concluded that it is necessary to clarify the procedural status of a teacher, a psychologist, a physician who is involved in the interrogation of a minor and the specialization of investigators, prosecutors conducting criminal proceedings against juveniles.

It is proposed to clarify the procedural status and to establish requirements for a psychologist, teacher and doctor involved in interrogation of minors, as well as to improve the provisions of the current legislation of Ukraine, which regulate the procedural status of specially authorized investigators, prosecutors in criminal proceedings against juveniles, etc.

The necessity of further implementation of the norms of international law in the national legislation of Ukraine in the juvenile justice sphere, including the implementation of the relevant provisions of the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse in order to ensure the effective implementation of criminal proceedings against minors is given.

Keywords: *minor witness, victim, suspect, teacher, doctor, psychologist, procedural guarantees, questioning.*

Стаття надійшла до редакції журналу 03.03.2018.